

BEŞİKTAŞ BELEDİYESİ'NDE 1994-1999 DÖNEMİNDE UYGULANACAK YEREL YÖNETİM MODELİNE İLİŞKİN BİR TASARI¹

Doç. Dr. Erol KÖKTÜRK
Harita Mühendisi

1. İLÇENİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

1.1. Beşiktaş, İstanbul metropoliten alan sınırları içinde 180.000 dolayında nüfusu, 144.000 seçmeni ile 11 km²'lik alan olarak küçük, km²'ye 16.364 ile nüfus yoğunluğu çok fazla (İstanbul'da bu yoğunluk km²'ye yaklaşık 1900 kişidir) bir ilçedir.

1.2. Coğrafi konum olarak Boğaziçi alanının Rumeli yakasındaki başlama noktasındadır. Sarıyer, Kağıthane, Şişli ve Beyoğlu ilçeleri ile sınırı vardır. Topoğrafik olarak engebeli bir yapıya sahiptir.

1.3. Bizans döneminde, asıl kentten kopuk olması nedeniyle, dinsel kurumların yerleştiği bir yerdi... İlçe 17. yüzyılda kaptan-ı deryaların buraya yerleşmesiyle gelişmeye başlamıştır. Çevrede yeni camiler ve çeşmeler yapılmış, vadi ağzlarında köyler ortaya çıkmıştır. Bunun sonucu deniz yolu ulaşımı canlanmış; önceleri yalnızca Üsküdar'a çalışan kayıklar, hem Beşiktaş'a hem de Boğaz'ın öteki yerleşmelerine hizmet vermeye başlamıştır. 19. yüzyılın ilk yarısında Maçka Kışlası çevresinde yeni yerleşmeler gelişmiştir. Dolmabahçe (1853), Çırağan (1874) ve Yıldız saraylarının yapımı ile Dolmabahçe ve çevresi yeni yönetim merkezi durumuna gelmiştir.

Bugün de tarihi ve kültürel yapıların yoğun olduğu bir yerleşme durumundadır.

1.4. İlçede bugün gününbirlik ticaret merkezleri yoğundur ve giderek çoğalmaktadır. Ayrıca ilçe son yıllarda istihdam-yoğun ticaret ve iş merkezlerinin baskısı altına girmiştir. Sanayi ise bir kaç üretim yerinin dışında yoktur.

1.5. İlçe eskiden orta-durumlu insanların oturduğu bir yerleşme iken, İstanbul metropoliten alanı içindeki merkezi durumu nedeniyle bu özelliğini yitirmiştir. Hem konut ederlerinin hem de kiralardan yüksekliği bunun temel nedenidir.

1.6. İlçede eskiden kıyı şeridinde yoğunlaşan eğlence yerleri, son yıllarda yeni merkezlerin yapılması sonucu üst semtlere de yayılmıştır.

1.7. İlçede gecekondulaşma oranı azdır ve var olan mevzuat nedeniyle Kuruçeşme ve Akatlar gibi mahallelerdekilere bir yasal çözüm getirme olanağı yoktur.

1.8. İlçe hem ilçe içi yoğunluk hem de ilçeler arası bir transit merkez olması nedeniyle yoğun trafik ve otopark sorunuyla karşı karşıyadır.

¹ 18.04.1994 tarihinde Beşiktaş Belediye Başkanı **Ayfer ATAY**'a sunulmuştur.

1.9. İlçe imar açısından yerleşme-yoğun bir yapıya sahiptir. Yeni yerleşime olanak verecek alanları son derece sınırlıdır. Belki de bu, ilçede imara aykırı bir yapılaşma baskısı yaratmaktadır.

1.10. İlçede çok zengin bir sosyolojik yapı göze çarpmaktadır. Çok az da olsa gecekonduculardan, gelir düzeyi yüksek kesimlere; sanatçılardan, memur ve çalışan kesimlere kadar oldukça zengin bir insan yapısı vardır.

1.11. Bu insan yapısı çok hareketli bir yapı sergilememektedir. Yani Beşiktaş'ta nüfus ve insan sirkülasyonu yüksek değildir.

1.12. Zaman içinde gözlemlendiğinde, 11. sıradaki nedenin de yoğun etkisiyle ciddi siyasi tercih kaymaları oluşmamaktadır.

1.13. Beşiktaş ilçesi bugünkü yapısıyla, İstanbul'daki Bakırköy ve Kadıköy ilçeleri ile benzeşmekte ve kentli ilçe olarak öne çıkmaktadır.

1.14. Öte yandan Beşiktaş ilçe sınırları içinde ya da hemen sınırında var olan üniversiteler göz önünde tutulduğunda, ilçe ciddi bir gençlik hareketliliği yaşamaktadır.

1.15. Beşiktaş'ta kıyıdan yararlanma konusunda ise var olan yapılaşmalar edeniyle olanakların yeterli olmadığı ise bir gerçektir.

2. STRATEJİK TERCİHLER

2.1. Yeni Yerel Yönetim Modeli'nin tasarlanmasında, ilçenin var olan yapısı gözetilerek bazı stratejik tercihlerin yapılması gerekmektedir.

2.2. Bu tercihler

- Beşiktaş'ın var olan yapısının büyütülmesi ve sonuçta daha nüfus-yoğun ilçe durumuna getirilmesi
- Eğlence fonksiyonunun güçlendirilmesi
- Günübürlük alış-veriş türü ticari yaşamın daha da güçlendirilmesi
- Kıyıda daha yoğun yararlanılmasının hedeflenmesi
- Bir Beşiktaşlılık bilincinin yaratılması
- Saatlik ve anlık dinlenme alanlarının çoğaltılması
- Yeni bir kültür ve eğlence fonksiyonunun ön plana çıkarılması v.b. açılardan yapılabilir.

2.3. Tercihler değerlendirilirken, Beşiktaş'ın var olan özelliklerini koruma, ya da Beşiktaş'ı belli fonksiyonlarda farklılaştırma üzerinde düşünmek gerekecektir.

2.4. Stratejik tercihler, Beşiktaş'taki yeni yerel yönetim modelini belirleyecektir.

3. MODELİN DAYANDIĞI TERCİHLER

3.1. İmar açısından yaklaşıldığında, Beşiktaş'ta var olan yerleşme yoğunluğunu artıracak bir yapılaşma tercihi doğru görülmemektedir.

3.2. Kaldı ki, var olan altyapının bu yeni yükleri taşıyamama olasılığı yüksektir.

3.3. Doğal olarak bu tercih, var olan imar haklarını zorlayıcı yolların kapatılmasını gerektirmektedir.

3.4. İstanbul'daki son gelişmeler, Beşiktaş'a zaman içinde yeni bir dinlenme ve eğlenme yerleri baskısı doğurabileceğini kestirmenin ipuçlarını vermektedir.

3.5. Var olan sosyolojik yapı, ilçede kentlilik (= uygarlaşma) düzeyinin yükseltilmesine olanak verecek bir altyapı olarak değerlendirilmelidir.

3.6. Birinci öncelikli hizmet tercihi ulaşım ve park yeri sorunu olarak göze çarpmaktadır. Bu bağlamda Beşiktaş Meydan Projesi, ilçe içi by-pass yollar ve otopark sorununun birkaç noktada çözümünü ön plana çıkarmaktadır.

3.7. Beşiktaşlıları ilçe içinde soluklandırarak ve dolayısıyla onları ilçe dışı çözümlere yöneltmeyecek bir rekreasyon ve eğlence alanı hizmet tercihlerinin içinde görülmelidir.

3.8. Beşiktaş bütününe yönelik önemli bir diğer hizmet tercihi ise, çok amaçlı bir Kültür Sarayı olarak düşünülebilir. Hükümetin sürmesi ve Kültür Bakanlığı'ndan SHP'li bir Bakanın sorumlu olması nedeniyle bu tercih de değerlendirilmelidir.

3.9. Bunların dışında bazı mahallelerdeki gereksinimler saptanarak "gerçekleştirilebilirlik" açısından öncelik sıralamaları yapılmalıdır.

3.10. Ancak hizmetler açısından yapılacak tercihler, Beşiktaş'ta bir "hizmet seferberliği" başlatma boyutunda değerlendirilmemelidir.

3.11. Asıl tercih, Beşiktaş'ta kentlilik bilincini yükseltme hedefi olmalıdır. Bu, dışa ve siyaset ağırlıklı etkinliklere yönelme anlamına gelecektir.

3.12. Beşiktaş Belediyesi, bu yeni dönemde, halka daha fazla ve sürekli yakınlaşmanın yollarını bulmalıdır.

3.13. Yerel Demokrasinin güçlendirilmesi tercihi, bu dönem dışa dönük ve siyaset ağırlıklı belediyeçilik anlamına gelecektir.

3.14. Dışa yönelme, mutlaka, Beşiktaş yerelindeki örgütlü kesimlerle, sivil toplum örgütleriyle ve temsili makamlarla sürekli diyalogu hedeflemelidir. Temsili makamlar, kamu kurumları, üniversiteler, muhtarlar, siyasi partiler v.b. olarak düşünülmektedir.

3.15. Siyasallaşma tercihi, partiyle de sağlıklı bir diyalog içinde olmayı gerekli kılmaktadır.

3.16. İçinde bulunduğumuz yeni koşullarda böylesi bir model arayışının maddi nedenleri de söz konusudur ve belirleyicidir. Bu 5 Nisan'da yürürlüğe konulan yeni "ekonomik istikrar paketi" ve bununla getirilen kamu harcamalarında kısıntılar ve tasarruf önlemleridir. Bunun anlamı bu dönemde belediyenin akçasal kaynaklarının büyütmesi değil, normal gelirlerini

elde etmesi bile kolay olmayacaktır. Bu nedenle paraya dayanmayan yerel yönetim modeline yönelme doğru olabilir.

3.17. Bir diğer faktör, İstanbul metropoliten alanında farklı bir anakent yapısının oluşmasıdır. Bu yapı da, anakent'e daha az bağımlı bir yerel yönetim modelini düşündürmektedir.

4. YENİ ÖRGÜTLENME MODELİNİN UNSURLARI

4.1. Kuşkusuz Örgütlenme Modeli Belediye'nin yasalarla tanımlanmış şemalarını, makamlarını ve yetkilerini göz ardı edemez.

4.2. Ancak var olan mevzuat çerçevesinde, bazı yasal olanakların yeni model için değerlendirilmesine çalışılmalıdır. Eğer mevzuat yetersizse, ama esneklikler varsa, fiili durumlar yaratma yolları düşünülmelidir.

4.3. Yeni modelin, belediyenin ana şemasında yer alan organlara yenilerini eklemesi gerekmektedir. Bunlar

- Belediye Danışma Kurulu
- Belediye Genel Koordinatörü
- Başkan Yardımcıları
- Yerel Demokrasi (Siyasi İşler) Koordinatörü
- Yerel Projeler Koordinatörü
- Tanıtım ve Halkla İlişkiler Birimi

4.4. Bu modelde fonksiyonlar kısaca şöyle açıklanabilir:

• BELEDİYE BAŞKANI

Gerçek anlamda temsili görevlerle uğraşması doğru olacaktır. Yetkileri "yetki göçerimi" yaklaşımına uygun olarak, Başkan Yardımcılarına aktarması, hareket alanını genişletecektir. Detay işlerle ilgilenme yoluna gitmeyecektir. Yani "kürek çekmeyecek, dümeni tutacaktır".

• BELEDİYE MECLİSİ

Yasalarla verilen görevleri yerine getirecektir.

• BELEDİYE ENCÜMENİ

Yasalarla verilen görevleri yerine getirecektir.

• BELEDİYE DANIŞMA KURULU

Kentbilim, siyaset, planlama, sivil toplum, yönetim, yerel yönetim v.b. konularında uzman, en çok 10 kişiden oluşacak olan bu kurul doğrudan Başkana bağlı olarak çalışacaktır. Birinci yıl içinde, model oturana kadar, yılda 4 toplantı, sonraki yıllarda yılda 2 toplantı yapacaktır.

• BELEDİYE GENEL KOORDİNATÖRÜ

Gerçek anlamda belediye içi işleri ve dış ilişkileri eşgüdümleyen, deyim yerindeyse, Başkan'dan sonra "yürütümün başı" işlevini üstlenmiş bir makam olacaktır.

• BAŞKAN YARDIMCILARI

5 Başkan Yardımcısı, Yönetim ve Yeniden Yapılanma, Mali ve Finans, Teknik İşler, Sosyal ve Kültürel İşler, Hukuk İşleri, Dış İlişkiler, Kamu ve Özel Kuruluşlarla İlişkiler, Denetim ve Kontrol İşleri v.b. konularında işlev üstleneceklerdir.

• **YEREL DEMOKRASİ KOORDİNATÖRÜ**

Doğrudan Başkana bağlı olarak çalışacaktır. Başkan'ın ve tüm belediye faaliyetlerinin, başlangıçta ve sonuçta beldedeki sivil toplum örgütlerinin ve halkın katılımı yoluyla gerçekleştirilmesinde eşgüdüm görevi üstlenmiş olacaktır.

• **YEREL PROJELER KOORDİNATÖRÜ**

Yaratıcı ve farklılaşmış projeler konusunda kafa yoran yetkin bir uzman olacak olan bu koordinatör, Başkan'a proje önerileri ve fizibiliteleri hazırlayacaktır.

• **TANITIM VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİ**

Yeterli sayıda uzmandan kurulu ve doğrudan başkana bağlı çalışan, görevin durumuna göre ilgililerle eşgüdüm içine girecek olan bu birim, belediyenin tüm faaliyetlerinin tanıtımının yanı sıra, halkla belediyenin yakınlaşmasında da görevler yapacaktır.

4.5. Modelin benimsenmesi durumunda, yeni organların ve kişilerin kurum içi ilişkileri ve işlevleri daha ayrıntılı olarak ele alınabilir. Özellikle "dışa dönüklük" açısından detaylandırma kolayca yapılabilecektir.

4.6. Model, siyasi irade ile de sağlıklı bir ilişkiyi gerekli kılmaktadır. Bu ilişki, belediyenin yeni "siyaset temelli hizmet" tercihinin yaşama geçirilmesi için de zorunludur.

4.7. Modelin işleminde alt hizmet birimlerinin iyi işlemesi önkoşullardan birisidir. Müdürlükler ve şeflikler düzeyinde, özellikle rutin işler konusunda ilgiliyi bıktırmayan bir işliğin kurulması gerekecektir. Bu nedenle çalışanların hizmetlere dönük motivasyonlarının sürekli canlı kılınması gerekecektir.

4.8. Belediyenin rutin işlerinde vatandaşın tepkisine neden olacak ilişkilerin önlenmesi için, bir iç denetim ve izleme fonksiyonu da düşünülmelidir.

4.9. Modelin taşıyıcısı olan kadroların oluşturulmasında, deneyim unsurunun yanı sıra, dinamizm ve yaratıcılık faktörleri mutlaka gözetilmelidir. Çünkü yaratılmak istenen geleceğin yapılanmasıdır.

5. SONUÇ

5.1. Düşünülen model bir çerçeve modeldir ve ayrıntılandırılması olanaklı olan bir modeldir.

5.2. Başkanlık makamının yükünü azaltarak, Başkanı güçlendirici bir modeldir. Başkana yeni hareket alanları yaratmaya yönelik bir modeldir.

5.3. Siyaset ağırlıklı bir modeldir ve halkın belediyeye desteğini güçlendirmeye yönelik bir modeldir.

5.4. Model, yeni ve dürüst, dinamik ve geleceğe yöneltilmiş kadro yaratmaya yönelik bir modeldir.

5.5. Model, Beşiktaş'ta bir "örnek" yaratma ve başkalarına "örnek" oluşturma özü taşıyan bir modeldir.

5.6. Model, rutinliği ve alışılmışlığı aşmaya dönük bir modeldir.

5.7. Model, içinde dinamizm taşıyan bir modeldir.

5.8. Model, Beşiktaş yerel yönetim Modeli'ni oluşturmaya yöneltilmiş bir modeldir.